

UNIVERSELL OG SAMTIDIG

Tekst: Geir Rege og Ida Habbestad · Foto: Marius Hansen/iTromsø, NYOP/Bergen · Illustrasjon/kostymedesign: Fruzsina Nagy

FAMILIEOPERAEN *VESLEFRIKK* HAR VAKT OPPSIKT I HØST. HER FORTELLER KOMPONISTEN KNUT VAAGE, LIBRETTISTEN TORGEIR REBOLLEDO PEDERSEN OG REGISSØREN RÓBERT ALFÖLDI OM SITT ARBEID.

Regi: Róbert Alföldi

Libretto: Torgeir Rebolledo Pedersen

Veslefrikk: Iulia Vacaru

Dagens Don: Alexander Polkovnikov

Denne høsten har den nye familieoperaen *Veslefrikk* av Knut Vaage og Torgeir Rebolledo Pedersen blitt satt opp både i KulturHuset i Tromsø og på Den Nationale Scene i Bergen, produsert av Den Nye Opera. I tillegg har operaen gjestet byen Szeged i Ungarn hvor den deltok i en internasjonal operakonkurranse. Her kjempet *Veslefrikk* om prisen for beste produksjon og beste hovedrolle i kamp med fire andre produksjoner – fra USA, Tsjekkia, Polen og Ungarn. Szeged har status som europeisk kulturhovedstad i 2010, i partnerskap med byen Pécs. Fra Szeged ble operaen fjernsynsoverført

via satellitt til 70 land; totalt sett en ganske omfattende rundreise for en ny norsk opera. Da denne samtalen foregikk, hadde operaen hatt premiere i Tromsø, mens Bergen og Szeged fortsatt sto for tur.

Veslefrikk var opprinnelig et bestillingsverk fra Den Norske Opera og Opera Vest i Bergen. Til operahuset i Oslo kom operaen aldri, men oppdraget besto i å skrive en familieopera, noe som førte komponist Knut Vaage inn i folkeeventyrenes verden.

MUSIKKENS MAGISKE KRAFT

Helt tilbake i antikken finner vi myter, fortellinger og eventyr som omhandler musikkens makt over mennesker og natur. Da Orfeus sang og spilte på lyren, fikk han både fugler, ville dyr og trær til å bevege seg – ja, til og med steinene lot seg berøre. I Homers *Odysseen* møter helten Odyssevs musik-

kens mørke, destruktive side i form av Sirenenes sang, en sang som lokket sjømenn til å forlise mot klippene. I det kjente middelaldereventyret *Rottefangeren fra Hameln*, brukes fløyten først til å redde byens befolkning fra rottene, men dernest til å lokke barna deres i døden. I norsk folkekultur har fela blitt sett på som Djevelens instrument.

Eventyret *Veslefrikk med fela* skriver seg inn i denne tradisjonen: Den handler om fattiggutten som gjør tjeneste hos lensmannen før han drar ut i verden med bare tre skilling i lommen. Disse gir han bort til en enda fattigere mann, og får en fele i gave. Når *Veslefrikk* spiller på fela, må alle som hører på danse, med farlige konsekvenser.

– Det som fascinerte meg med eventyret *Veslefrikk med fela* er at det handler om musikkens magiske, overskridende

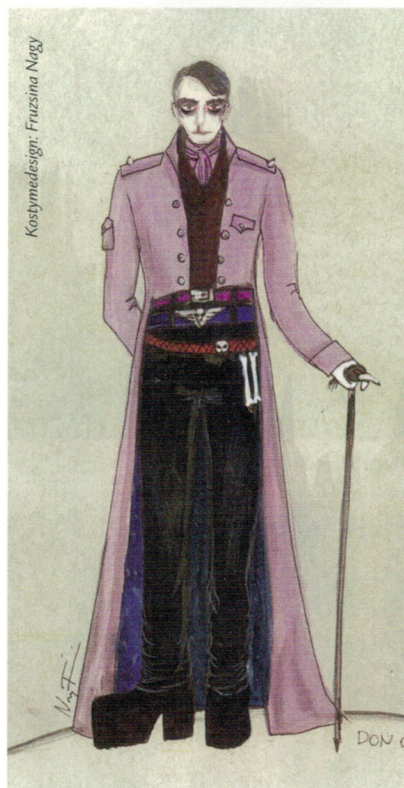

Kostymetegning: Veslefrikk

kraft, sier Vaage. - Jeg ser Veslefrikk som en opprører og en drømmer som vil endre sitt liv og sin omverden ved musikkens hjelp. Eventyret rommer også et raseri mot makt og undertrykkelse: I Asbjørnsen og Moes versjon tar Veslefrikk tilslutt hevn over motstanderne ved å spille så de danser seg til døde. For Torgeir Rebolledo Pedersen og meg har det vært et viktig poeng å vende på dette hevmotivet: I operaen lar Veslefrikk skurkene gå fri. Hevn fører ikke til noe godt. Vi har villet fremheve musikkens frigjørende, ikke dens destruktive, potensial.

- Samtidig har vi beholdt noe av fokuset på undertrykkelse fra eventyret, men flyttet det over i en nåtidig setting hvor vi berører temaer som barnarbeid, menneskehandel og dop i et globalt perspektiv, sier Vaage, som har arbeidet tett sammen med librettoforfatter Torgeir Rebolledo Pedersen om *Veslefrikk*. For tiden jobber Vaage og Rebolledo Pedersen også med en ny helaftens opera for Den Norske Opera & Ballett, *Kairos*.

- Da Knut Vaage kom til meg med ideen om å gjøre en opera av eventyret om Veslefrikk, var det viktig for meg at vi ikke havnet i et folkløstisk

Kostymetegning: Dagens Don

fengsel. Det måtte ikke bli et tilbake-skuende prosjekt, men en opera om og for vår egen tid, sier Rebolledo Pedersen.

-Eksempelvis har vi lagt handlingen først til en dukkefabrikk, deretter til en nattklubb. Dette er for meg et bilde på overgangen fra produksjonssamfunnet til det konsumsamfunnet vi nå befinner oss i, hvor det dreier seg om å bli sett, om å være "deiligst".

INTERNASJONALE KUNSTNERE

Operaen *Veslefrikk* setter folkeeventyret inn i en globalisert samtid. Samtidig kommer kunstnerne som er involvert i produksjonen fra en rekke forskjellige land. Som en del av den internasjonale operakonkurransen kjempet sangere fra hele Europa om de to hovedrollene. Russiske Alexander Polkovnikov fikk rollen som Dagens Don, mens rollen som Veslefrikk - i operaen altså en kvinneverolle - synges av rumenske Iulia Vacaru.

- Hvordan går det når en russisk og en rumensk sanger skal synge opera på norsk?

- Det har blitt et friskt innslag i forestillingen. Sangerne har gjort en kjempejobb med uttalen, sier Vaage.

- Når hovedrollene synger på et stilisert, gebrokkent norsk, tilføres *Veslefrikk*

Kostymetegning: Kråke

en dimensjon som står godt til tematikken i operaen, utdyper Rebolledo Pedersen. - Det er som om vi ikke vet helt hvilket land de kommer fra, akkurat slik Veslefrikk synger i operaen: "...Jeg er allestedsfra. Jeg er ingenstedsfra ...".

- Samtidig er jeg glad for at begge hovedrollene, både den "gode" og den "onde" karakteren, kommer "utenfra". Ellers kunne man lett ha blitt beskyldt for å bygge opp under fordommer om innvandreren som offer eller som kriminell, poengterer Vaage.

Vaage og Rebolledo Pedersen er også svært fornøyde med at ungarske Róbert Alföldi har hatt regien på *Veslefrikk*. Han er direktør for Nasjonalteatret i Ungarn og er også en aktiv skuespiller.

- Robert Alföldi er en sterk kunstner som ikke overlater noe til tilfeldighetene, sier Knut Vaage. - Hver minste bevegelse sangerne foretar seg er nøye koreografert. Man merker på Alföldi at han har musikerbakgrunn; regien er ekstremt musikalsk. Egentlig tenker jeg opera som en langsom kunstform, men i Alföldis regi har Veslefrikk fått en energisk fremdrift. Fortere enn dette kan ikke opera gå! sier Vaage.

Iulia Vacaru i tittelrollen Veslefrikk

MED UNGARSK BLIKK

På spørsmål om den ungarske regissøren, Robert Alföldi, har likt å arbeide med et stykke norsk folkekultur, svarer han bare positivt.

– Dette liker jeg godt. Eventyr er universelle. De fleste av oss har vokst opp med eventyr vi har et forhold til. Den ungarske kulturen, som jeg har bakgrunn fra, er rik på myter, legender og sagaer. De fleste av disse er knyttet til den ungarske kulturarven, og nesten alle har i seg en liten bit av historien vår, som strekker seg over mer enn to tusen år.

– *Er det utfordrende å fortelle eventyret til ulike typer publikum når referansene de har til historien kan være ulike?*

– Nei, det tror jeg ikke blir særlig problematisk. Jeg tror det er gode grunner til at et eventyr eller en myte kan eksistere og være kjent for menneskene etter tusensvis av år. Eventyret må bære noe dypt i seg, noe universelt, og årsaken til at det har overlevd gjennom så mange år må være at myten tar for seg allmenngyldige temaer,

og stiller spørsmål som vi fremdeles opplever som relevante og viktige.

– *Operaen understreker den spesielle posisjonen hardingfela har i norsk kulturarv. I Norge har man knyttet fela opp mot magiske, hypnotiske krefter. Noen ganger er den til og med omtalt som Djevelens instrument. Finnes det instrumenter med "magiske krefter" i Ungarn?*

– Javisst! I den ungarske kulturen er det ikke fela, men fløyta som er instrumentet – eller vennen – til Djevelen. Vi har ellers en del ungarske instrumenter som er tillagt forskjellige "meninger". Tárogató, for eksempel, er et treblåserinstrument som har spilt en viktig rolle i vår historie, som symbol på selvstendighet og nasjonal identitet i flere hundreår.

– *Man kan si at Veslefrikks redning er musikken. Har dette vært sentralt i arbeidet ditt?*

– I opera generelt tror jeg ikke man kan unngå å la musikken være et sentralt tema. Men det flotte med akkurat denne operaen, er at den gjennom den gamle myten presenterer

noe veldig nåtidig, noe som er aktuelt i samtiden vår. Den peker på at musikk – eller kanskje like gjerne kunsten generelt – kan hjelpe oss til å overleve det som er vanskelig, også i dag. Selv finner jeg et slikt budskap svært gripende.

– *Tenker du annerledes når du regisserer for barn og ungdom enn i produksjoner for voksne?*

– Jeg tror ikke egentlig at man trenger å tenke særlig annerledes. uansett bør en regissør gjøre sitt beste for å skape et kvalitativt godt verk, og denne operaen har et flott råmateriale gjennom musikken og librettoen. Verket har alle de ingredienser som trengs for å kunne skape et uttrykk som fanger barnas oppmerksomhet, og ikke bare fenger foreldrene deres. Slik jeg ser det, er den vanskelige jobben alt gjort av Rebolledo Pedersen og Vaage. ●

IDA HABBESTAD er skribent i nettavisen *Ballade* og kritiker i *Dagsavisen*.
GEIR REGE er informasjonssjef i *Den Nye Opera* i Bergen og frilans musikkskribent
